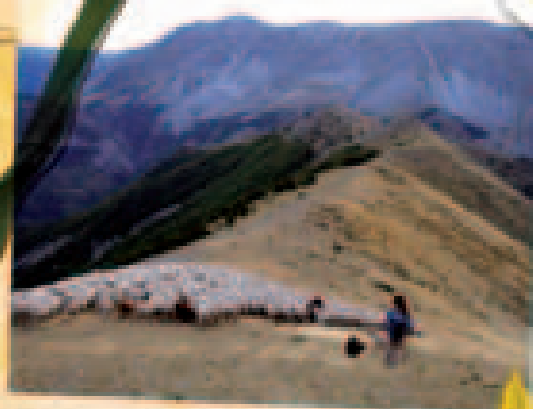

Ortoptera

**Programa LIFE
Conservacion
de las poblacions
francesas
de vipèra d'Orsini**

Merre arredondit

Tulipa Australa

Vipera d'Orsini

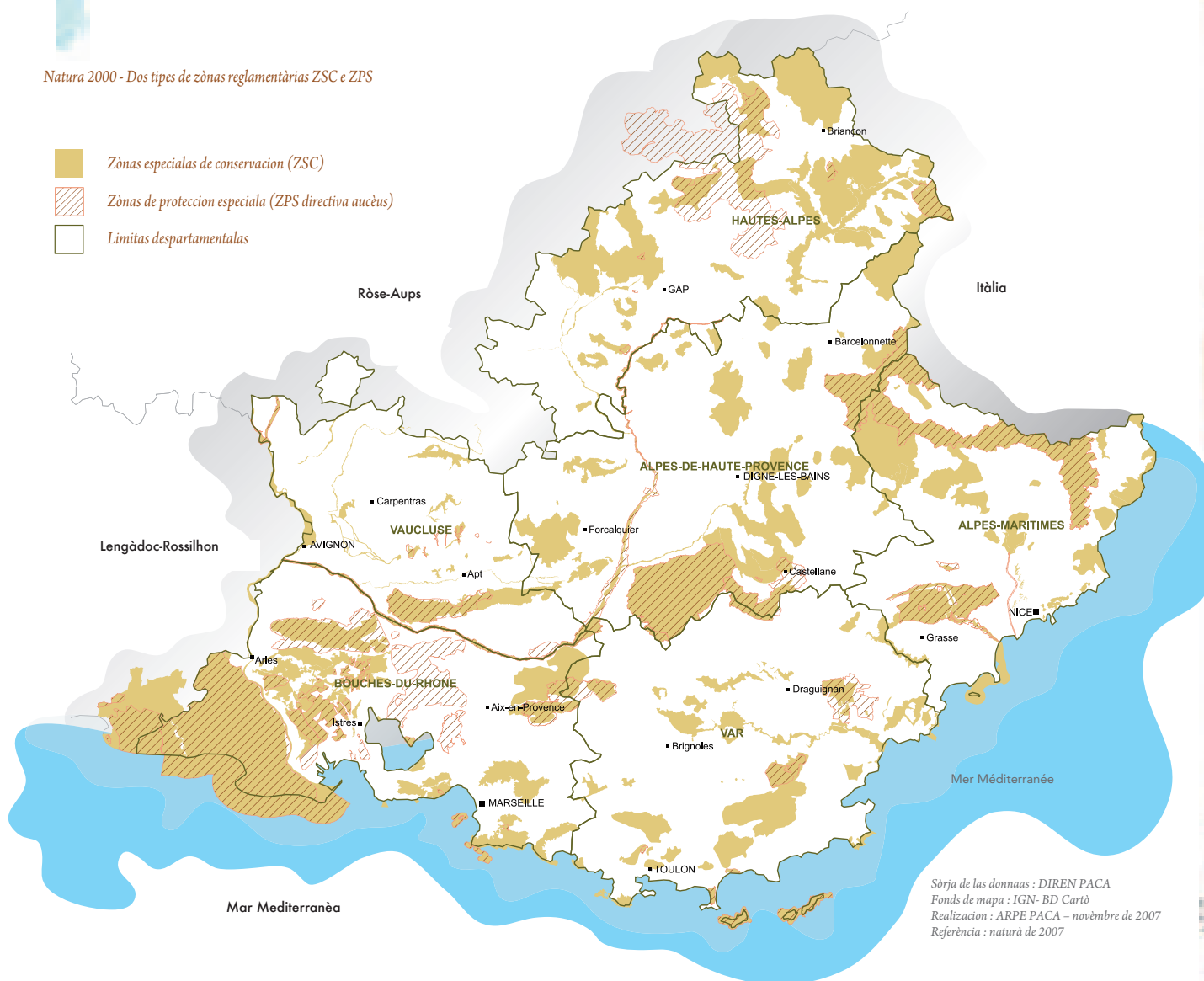
**PROGRAMA LIFE
2006-2011**

Qu'és un programa LIFE ?

Los programas LIFE-Nature finançan de projectes visant a **restaurar e preservar d'abitats naturaus amenaçats e a protegir d'espècias** dins l'Union europeana e en Romania. Son axats sus los abitats e las espècias que se tròban dins lo **malhum Naturà 2000** de l'Union Europeana.

Natura 2000 - Dos tipas de zònas reglamentàrias ZSC e ZPS

- Zònas especialas de conservacion (ZSC)
- Zònas de proteccion especiala (ZPS directiva aucèus)
- Limitas departamentalas

Sòrja de las donnaas : DIREN PACA
Fonds de mapa : IGN- BD Cartò
Realizacion : ARPE PACA - novèmbre de 2007
Referèncià : naturà de 2007

Mandat per la Commission europeana en 1992,

lo programa LIFE (l'instrument financier per l'environnement) es l'un dels ferres de lança de la politica de l'environnement de l'Union europeana.

Lo Malhum Naturà 2000

- S'agís d'un malhum paneuropean de zònas naturals protegias visant a assegurar la susvita a tèrme long dels abitats los mai precioses e de las espècias las mai menaçaas d'Euròpa. Se compausa de zònas especialas de conservacion (ZSC) senhalaas per los Estats membres en aplicacion de la directiva «abitats» (92/43/CEE) ansin coma de zònas de proteccion especiala (ZPS) senhalaas au titre de la directiva «aucèus» de 1979 (79/409/CEE). Las directivas comunautàrias sus la proteccion de la natura endican que los objectius de conservacion devon èstre atenhits en tenent còmpte dels besonhs economicques, socials, culturaus, regionaus e recreatius. Los Estats membres definissan lors pròpres metòdes e instruments per metre en òbra las directivas.

Antonio Orsini

Carlo Luciano Bonaparte

Presentacion de l'espècia,

Qu'es ?

Un pauc d'istòria

- Antonio ORSINI. Nascut à Ascoli Piceno en 1788. L'i murec en 1870. Farmacian e òme politique, es ben coneissut per un trabalh important consacrat a la geologia de l'Italia centrala. Es gràcia a un especimen colectat dins las Abruzzas que Carlo Luciano Bonaparte, naturalista, nebot de Napoleon, descriurà la pupèra que pòrta encuei lo nom de son descubrisseire.

PELLAS CERSEA
(BALANUS ALPINUS)

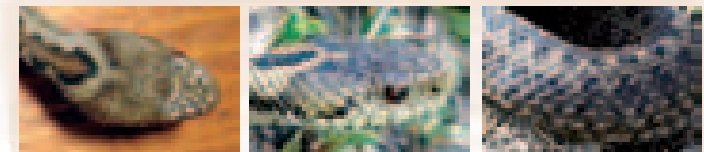
[Blurred original description text]

Ver se il possi essere del genero dell'Aranea presunta alla paritura d'Insele, donde il f'esse parlaro del più volte Indici figure scritte. Tutto che presento nel sudd. gen. non mostra e somiglia di forma e di indumento alquanto di quello del Pallas; bensì al momento Indici e mostra più verità del medesimo, e spunta alla stessa maniera delle figure. Il taglio tagliò d'altra le dimensioni del f'essere in figura d'Indice maggiore di quello del Pallas, e di forma ovata e in lunghezza di più lungo che...

Descripcion originala per Bonaparte dins "iconografia della fauna d'italica" (1832-1841)

Caracteristicas

Morre	Arredondit
Tèsta	Un pauc triangulària
Pupilha	En fenta verticala
Coa	Corta
Còrs	Raplòt
Talha	Dinque a 50 cm
Aspècte	Escalhós (escalhas careneas)
Coloracion dorsala	Generalament gris-burèu ambé zigzag inut brun sombre a nièr

Morfologicas

Reproduccion e activitat

- Tré la fin de l'autona, en fonccion de las temperaturas, l'espècia iberna sos terra dins las anfractuositats dels rochàs o entre las racinas dels chais per tornar aparéisser a la prima.
- La vipèra d'Orsini es ovovivipara.
- Los acoblaments se debanan au mes de mai e las naissenças de la fin dau mes d'avost a la debuta de setembre.

Regime alimentari

- Fai partia dels fòrça rares sèrps au monde (unique per una vipèra) a se noirir quasi exclusivament de sautarelas e de criquets. Aquò l'oblíja a se noirir regularament au contrari dels autras sèrps que pòion junar mai d'un jorn après aguer manjat una presa.

Predators

- Lo **Circaeta Joan-lo-blanc**: Predator redotable de la vipèra d'Orsini, aqueu rapace de granda envergura (170cm) se noirís principalament de reptilas, çò qu'es una característica pron rara vers los rapaces.
- La colobra verda e jauna,
- Lo pòrc singlar,
- Lo taison,
- La coronala lisca.

Toxicitat

- Les **morsuras repertoriaas** dinque encuei an jamai necessitat d'ospitalizacion. Son verin es tres a quatre còps mens toxique qu'aqueu de la vipèra aspic.

Los abitats de la vipèra d'Orsini en França

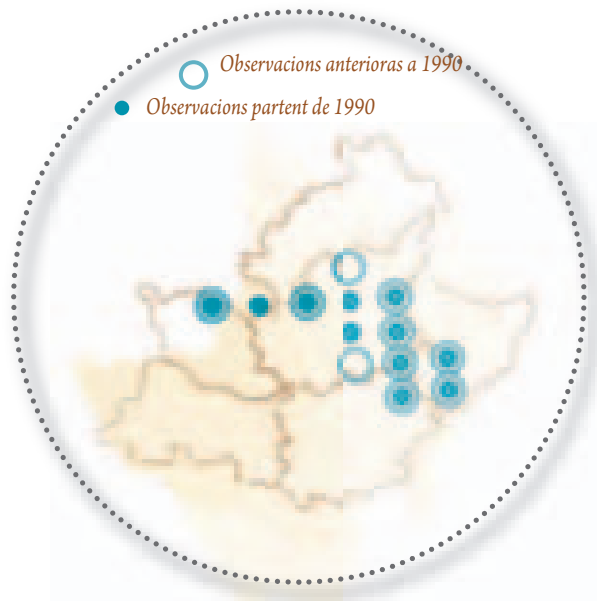
- S'agís principalament d'ermes e de tepas situaas entre 900 e 2150 m d'aituda, als estatges montanhard e subaupenc. Son de mitans singulars e fragiles, reconeissuts per lor originalitat biologica. Sus 13 abitats rescontrats, 10 son inscriches dins la Directiva Abitat fauna flòra e 3 son considerats prioritaris.
- Situits als confins entre mitan mediterranean e aupenc, aqueles ecòssistemas presentan de caracteristicas de las doas zònas biogeograficas... Ne'n resulta una granda riquesa faunistica, dins un nombre variat de gropes zoologiquas ansin qu'una riquesa floristica remarcabla ambé un assemblatge fòrça originau d'espècias vegetalas.

Las activitats umanas

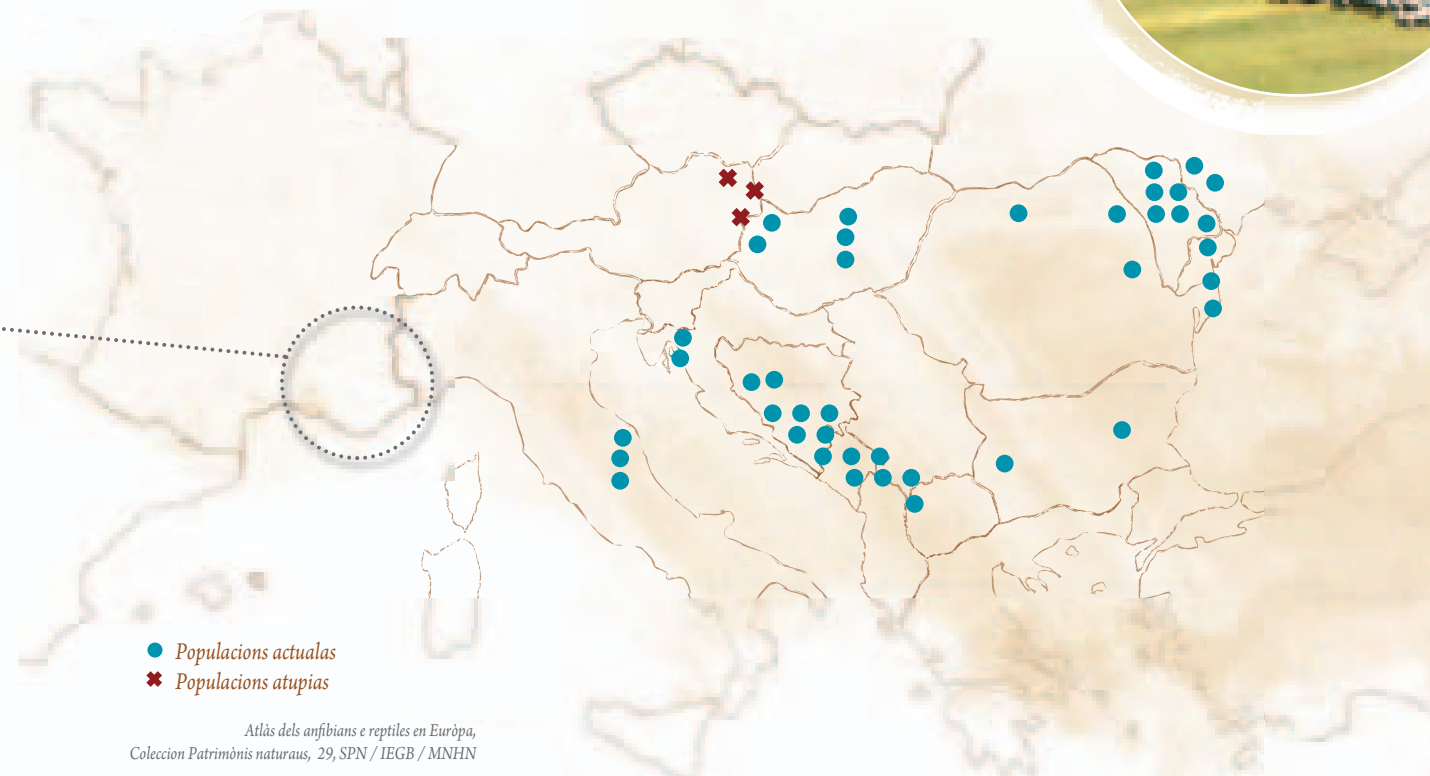
- L'i a pauc de monde que frequentan encuei los territòris de la vipèra d'Orsini fòra los pastres, los chassaires e los escorreires. Pasmens, quauques sites son l'objècte d'activitats esportivas talas que l'esquí, lo parapenda e quauques lesers motorisats.

Sa reparticion en França e en Euròpa

SHF : inventari dels reptiles e anfibiens de França
USM inventari e seguit de la biodiversitat
DEGB MNHN Paris junh de 2005

● Populacions actualas
✕ Populacions atupias

Atlàs dels anfibiens e reptiles en Euròpa,
Coleccion Patrimònis naturaus, 29, SPN / IEGB / MNHN

LAS MENAÇAS

Lo barrament dels mitans

- Dempuei la fin dau segle XIX^{en}, assistèm a una descreissença e a una modificacion importanta de las activitats umanas tradicionalas (pastoralisme, explotacion forestiera, cultura) sus los ermes e pelencs d'autituda. L'extension dau cubert forestier e l'embrossalhament de los ermes menan a una reduccion e a una fragmentacion dels abitats ocupats per la vipèra d'Orsini

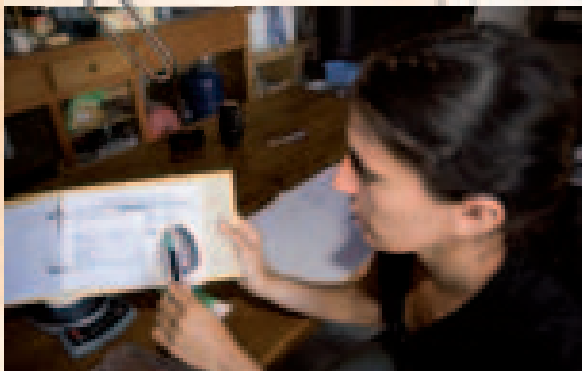
Usatge frequent o extensiu dau cremament dirigit

- Lo cremament dirigit sus de grandas superfícias presenta un risque potenciau per l'espècia. D'efècte, aqueu tipe de practica aroina la mai granda part dels abrics vegetaus favorables a la vipèra d'Orsini e reduson considerablament l'abondància de sas presas (criquet, sautarella...). Pasmens, aquela practica pòt s'averar profitabla au mantèn de son abitat sos quauquas condicions: fuecs d'uvern practicats sus de pechonas surfácias en particular.

Desvolopament dau torisme e de l'urbanizacion en montanha

- Dempuei lo mitan dau segle XX^{en}, las montanhas mediterranèas an vist se desvolopar un molon de practicas toristica (esquí, randonaa, VTT, parapenda, 4X4...). Son encuei de mai en mai frequentaas en rason dau desvolopament dels axes rotiers. Aquela evolucion mena, sus quauques sites, a una susfrequentacion estivala que pòt èstre un factor de destòrne. De mai, los amenajaments o infra-estructuras toristicas participan a alterar durablament l'abitat de la vipèra d'Orsini.

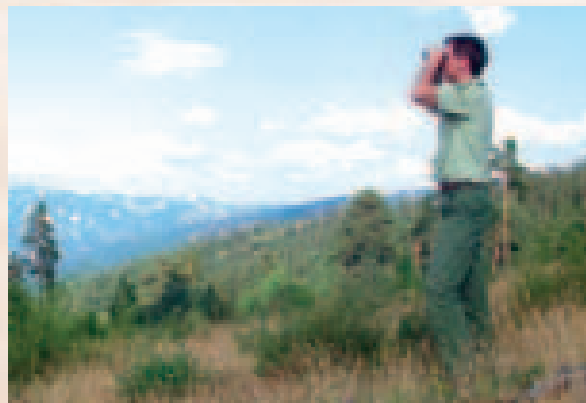

Manca de coneixenças sus la biologia de l'espècia

- **Nòstras coneixenças son encara insufisentas** per agir eficaçament en favor de l'espècia o de sos abitats. Sa discrecion rende mauisaa la mesa en plaça d'un estat de referéncia precís, subretot per las pechonas poblacions. La caracterizacion objectiva de son abitat sus la basa d'indicators vegetaus o animaus resta d'establir. La capacitat de l'espècia a tornar colonisar d'espacis novèus es inconeissua. Aquela mauconeissença pòt menar a la mesa en òbra de mesuras de gestion inadaptaas.

Las destruccions voluntàrias e los prelevaments illegaus

- **Los sèrps son sovent percebuts coma d'animaus dangieroses.** Dins nòstra region, aquò es gaire justificat, exceptat la vipèra aspic que la morsura pòt entraïnar de complicacions grevas necessitant una ospitalizacion.. Ben qu'inoferosa, la vipèra d'Orsini es tròp sovent victima de destruccions sistematicas per manca de coneissença de la part dels passejaires, pastres, chassaires e autres usatgiers de la montanha. De mai, es pron cherchaa per de colleccionaires en rason de sa raretat. L'importància d'aquelas colectas es mauisaa d'evaluir mai sobra preocupanta subretot per las poblacions las mai accessiblas.

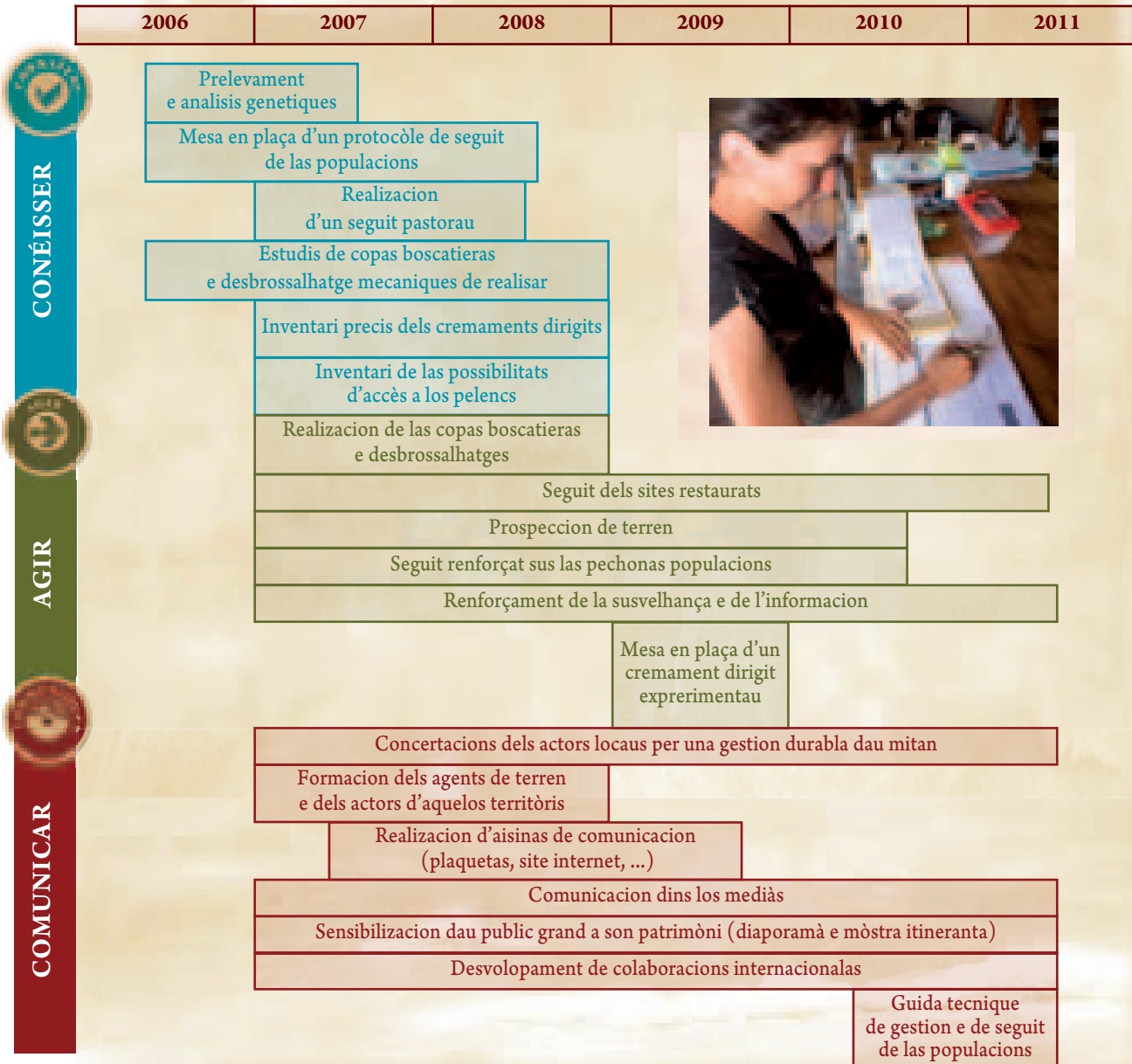

Espècia protegida

- **Menaça d'extincion a l'eschala internacionala es encuei protegida** per de nombrosas convencions e directives.
  - **Internacionals :** Classaa "en dangier" dins la tierra roja mondiala de l'UICN.
    - Annexa I de la Convencion de Washington
  - **Europeanas :**
    - Annexas II e IV de la "Directiva Abitats"
    - Annexa II de la Convencion de Berne
  - **Francesas :** Classaa vulnerabla dins l'inventari de la fauna amenaçada en França, Libre Roge, 1994. Totalament protegida per l'arrestat dau 16 de decembre de 2004 modificant l'arrestat dau 22 de julhet de 1993.

D'accions per sauvagardar la vipèra d'Orsini

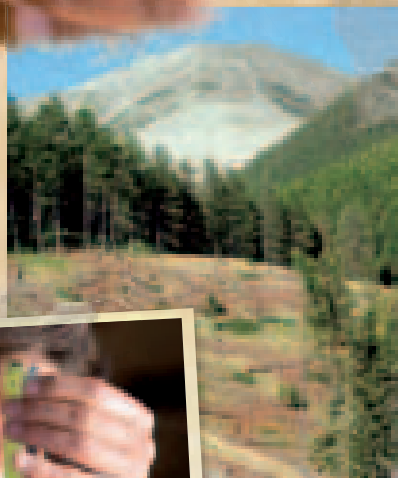
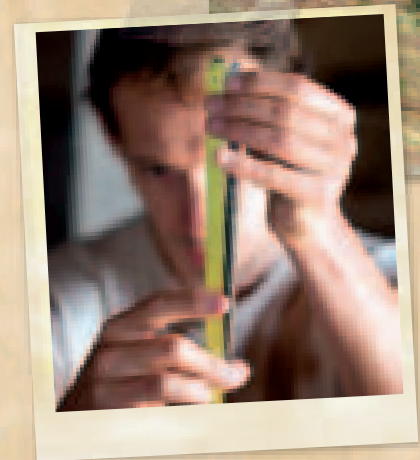
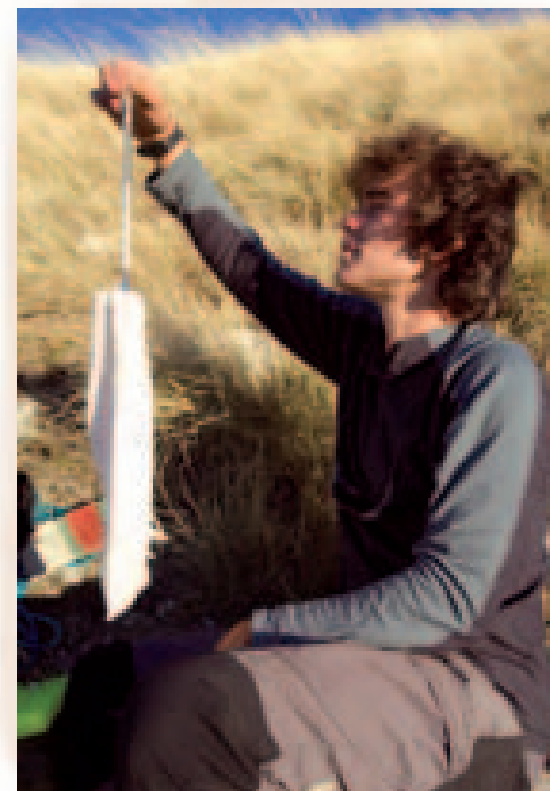
Un programa LIFE Natura

- La situacion de la Vipèra d'Orsini es encuei devengüa talament preocupanta, qu'en 2006, l'Euròpa, la França e las collectivitats locals an acordat de crèdits destinats a finançar la mesa en plaça d'una estrategia de conservacion de sas populacions. Aqueu programa LIFE-Natura, d'una duraa de 5 ans, es pilotat per l'Agència Regionala per l'Environament en collaboracion ambé lo Conservatòri Estudis dels Ecòsistemas de Provença - Aups dau Sud, l'Ofici Nacionau de las Selvas, l'Ofici Nacionau de la Chassa e de la Fauna Sauvataja, l'Escòla Practica de las Estudis Autas a Montpelhier e lo Sindicat Mixte d'Amenajament e d'Equipament dau Mont Ventor.
- Concernís 8 sites Naturà 2000 sus 4 departaments de la region Provença Aups Costiera d'Azur onte un programa d'accions es estat desvolopat perfin d'enraiar lo declin actuau de la Vipèra d'Orsini e de n'assegurar lo mantèn de las populacions sus lo lòng tèrme.

Los resultats esperats dau programa LIFE

- **Los otís de gestion** meses en practica e los metòdes de seguit de las poblacions son evaluats, ansin que lors possibilitats de mudament a d'autres poblacions europeanas.
- **Las surfácias favorablas a l'espècia** son mantengüas e pereu estenduas sus los sites. Las connexions entre sos-poblacions son restauraas.
- **Las condicions favorablas** a la perenneitat de las accions de gestion e conservacion son créaas :
  - L'espècia e sos abitats son identificats coma d'elements majors dau patrimòni naturau de la region.
  - Aquela problematica es mielhs presa en còmpte dins las politicas localas de govèrn e de gestion.
  - Abalissaires, proprietaris, agricultors, professionaus dau torisme son associats a la gestion dels sites.
  - Un guide tecnic de gestion e seguit de las poblacions es difusit en França e a l'estrangier als organismes publics e privats associats a la conservacion de l'espècia.
- **En delà de la preservacion de l'espècia** sovetam qu'aqueu programa aii un emponhat positiu sus l'avenir d'aqueles territòris. D'efècte, se dèu tradurre per una augmentacion dels percors pastoraus sus de sites nombroses, gràcia a las copas e als desbrossalhatges que l'i saran practicats.
- **D'achampaments de concertacion** permetràn de trobar los compromèses melhors per un desenvolopament armoniós dau territòri.

L'objectiu a l'horizont 2010
es de conèisser precisament l'estat
de las poblacions e los riscos d'extincion
per las mai menaças.

Los actors dau programa

Agència Regionala Per l'Environament (ARPE)

- **Sindicat mixte** achampant la Region e los Departaments de Provença-Aups-Costiera d'Azur, l'ARPE participa a la presa en còmpte de l'environament dins totes los projèctes relatius au territòri regionau.

Ròtle dins lo programa : Coordinacion administrativa e financiera, responsable de las accions de comunicacion.

Conservatòri-estudis dels Ecòsistemas de Provença / Aups dau sud (CEEP)

- **Associacion lei 1901** per la proteccion de la natura dins un encastre regionau. Lo CEEP es un conservatòri regionau d'espacis naturaus creat en 1975. A per objectiu de preservar lo patrimòni naturau.

Ròtle dins lo programa : Coordinacion tecnica e mesa en òbra de las accions de conservacion.

Ofici Nacionau de las Selvas (ONS)

- **Establiment public francés** qu'assegura la gestion de las selvas domanialas e comunalas. En delà de sas missions estatutàrias, en colaboracion ambé d'autres partenaris institucionaus o techniques, l'ONS desvolopa d'accions de proteccion de la natura especifica. Es lo cas per la proteccion de la vipèra d'Orsini e dels abitats associats.

Ròtle dins lo programa : Responsable dels trabalhs boscatiers.

Escòla Practica dels Estudis Autz (EPEA)

- **Establiment public a caractere scientifique**, culturau e professionau creat en 1869. Sa mission es de contribuir a l'ensenhament e a l'avançament de la sciéncia per la rechercha fundamentala e la rechercha aplicaa.

Ròtle dins lo programa : Expertisa scientifica.

Sindicat mixte d'Amenatjament e d'Equipament dau Mont Ventor (SMAEMV)

- **Aqueu sindicat** agropa lo Conseu Generau de Vauclusa e 34 comunas dau departament. A per mission, entre autras, la gestion de la Serva de Biòsfera.

Ròtle dins lo programa : Responsable de la concertacion e sensibilizacion sus lo site dau Mont Ventor.

Ofici Nacionau de la Chassa e de la Fauna Sauvaja (ONCFS)

- **Establiment public administratiu e scientifique**. Las principalas missions de la delegacion regionala Aups-Mediterranea-Corsega son :
  - La polícia : susvelhança de la fauna sauvaja, de l'environament e de la chassa ; prevencion contra los fuecs de selva.
  - La rechercha : seguit patrimoniau e sanitari de la fauna sauvaja en colaboracion ambé los partenaris locaux ; estudis punctuaus fauna/abitat.
  - Lo desvolopament : sostèn technique e expertisa pròchi de las administracions e dels diferents actors regionaus ; experimentacion de modèles de gestion de las espècias e dels abitats ; gestion d'espacis protegits ; formacions.

Ròtle dins lo programa : Responsable de la susvelhança e sensibilizacion sus los sites.

ARPE :

Thomas Fourest

Tél. : 04 42 90 90 55

t.fourest@arpe-paca.org

Corinne Dragone

Tél. : 04 42 90 90 89

c.dragone@arpe-paca.org

CEEP :

Arnaud Lyet

Tél. : 06 88 28 74 68

arnaud.lyet@ceep-asso.fr

www.vipere-orsini.com

Cofinancat per

Mes en òbra per

Crèdits fotogràfics : CEEP - ARPE - Frédéric Larrey - Thomas ROGER - Erwan LAGADEC - Christophe BAUDOIN - Marc CHEYLAN - Olivier LARREY / Biotope.

Il·lustracions : Cyril GIRARD. Concepció : Azoé [Solution graphique] Desembre 2007.

Document estampat amb encres vegetals sobre paper reciclat, respectant les normes del label ecològic europeu. Imprim'vert.